

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

PERİNÇEK/TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 46669/99)

KARAR

STRAZBURG

21 Haziran 2005

KESİNLEŞMİŞ KARAR

21.09.2005

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

Perinçek/Türkiye davasında,*Başkan*

J.P. Costa

Hâkimler

A.B. Baka,

R. Türmen,

K. Jungwiert,

V. Butkevych,

M. Ugrekhelidze,

A. Mularoni

ve Bölüm Yazı İşleri Müdürü S. Dollé'nin katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

26 Şubat 2002 ve 31 Mayıs 2005 tarihlerinde kapalı oturumla gerçekleştirilen müzakerelerin ardından,

31 Mayıs 2005 tarihinde aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, Türk vatandaşı olan Doğu Perinçek'in ("başvuran") 6 Ocak 1999 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca Mahkemeye yapmış olduğu başvuru (no. 46669/99) bulunmaktadır.

2. Başvuran, Ankara Barosuna bağlı Avukat A. Kalan tarafından temsil edilmektedir. Türk Hükümeti ("Hükümet") Mahkeme önündeki yargılama için bir yetkili tayin etmemiştir.

3. Başvuru, Mahkemenin İkinci Bölümüne tahsis edilmiştir (Mahkeme İç Tüzüğü'nün 52. maddesinin 1. fıkrası). İkinci Bölüm bünyesinde davayı

incelemekle görevli Daire (Sözleşme'nin 27. maddesinin 1. fıkrası), İç Tüzük'ün 26. maddesinin 1. fıkrasına uygun şekilde oluşturulmuştur.

4. Mahkeme, 26 Şubat 2002 tarihinde başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermiştir.

5. Mahkeme, 1 Kasım 2004 tarihinde Bölümlerinin oluşumunu değiştirmiştir (İç Tüzük'ün 25. maddesinin 1. fıkrası). Mevcut başvuru, bu değişiklik vesilesiyle oluşturulan İkinci Bölüme tahsis edilmiştir (İç Tüzük'ün 52. maddesinin 1. fıkrası).

6. Hem başvuran hem de Hükümet davanın esası hakkında yazılı görüşlerini sunmuşlardır (Mahkeme İç Tüzüğü'nün 59. maddesinin 1. fıkrası).

OLAY VE OLGULAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

7. Başvuran Doğu Perinçek, İşçi Partisi ("İP") Genel Başkanı ve Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Sosyalist Parti'nin ("SP") eski Genel Başkanıdır. Başvuran Türk vatandaşdır ve 1942 doğumludur. Başvuran, başvurunun yapıldığı tarihte, Haymana ceza infaz kurumunda tutuklu bulunmaktaydı. Başvuran, Mahkeme önünde, Ankara Barosuna bağlı avukatlar Mehmet Cengiz ve Ali Kalan tarafından temsil edilmektedir.

8. Başvuranın Mahkemeye yaptığı ilk başvuru, SP'nin 10 Temmuz 1992 tarihinde Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması nedeniyle davalı Hükümet tarafından Sözleşme'nin 11. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmesiyle sonuçlanmıştır (*Sosyalist Parti ve diğerleri/Türkiye kararı*, 25 Mayıs 1998 tarihli karar, *Karar ve Hükümlerin Derlemesi* 1998 III). SP'nin kapatılması özellikle Perinçek'in 20 Ekim 1991 tarihli milletvekili seçimleri dolayısıyla yürütülen seçim kampanyası sırasında televizyonda veya çeşitli

şehirlerdeki toplantılarda yaptığı bazı konuşmalar ile gerekçelendirilmiştir. Söz konusu konuşmalar daha sonra SP tarafından yayınlanmıştır.

9. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi savcısı, 23 Aralık 1991 tarihli bir kararla, 1991 tarihli Terörle Mücadele Kanunu’nun (“1991 tarihli Kanun”) 8. maddesi uyarınca, başvuranı, SP başkanı olarak yaptığı konuşmalar nedeniyle Devletin bütünlüğüne karşı propaganda yapmakla suçlamıştır.

10. Başvuran, Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde suçlamaları reddetmiştir. Başvuran özellikle, suçlamaların SP’nin programı, manifestosu, afişleri ve parti başkanı olarak parti adına yaptığı çeşitli konuşmalar gibi metinlere dayandığını vurgulamıştır. Başvuran ayrıca, ihtilaf konusu metinlerin içeriklerinin herhangi bir bölücü suç amacı içermediğini ve aksine Devletin birliği lehine olduğunu ileri sürmüştür. Başvuran dahası, söylemlerinin ifade özgürlüğü bağlamında anlaşılması gerektiğini iddia etmiştir.

11. Devlet Güvenlik Mahkemesi, 6 Ocak 1995 tarihli bir kararla, başvuranı 1991 tarihli Kanun’un 8. maddesinde yer alan suçlardan suçlu bulmuştur. Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranı, iki yıl ve dört ay hapis cezasına ve 58.333,333 Türk lirası (TRL) para cezasına mahkûm etmiştir. Devlet Güvenlik Mahkemesi, gerekçe olarak, ifade özgürlüğünün bölücülüğün ilanına kadar genişletilemeyeceğini ve bu özgürlüğün sınırlarının Devletin kendi varlığı tarafından belirlendiğini değerlendirmiştir. Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranın ihtilafli konuşmalarındaki belirli pasajlara dayanmıştır. Bu pasajlar, Anayasa Mahkemesi tarafından SP’nin kapatılması kararı verilirken atıfta bulunulan pasajlarla aynıdır:

Sosyalist Parti yayınlarından alıntılar, başvuranın 1990 yılında Diyarbakır ve Van’da yaptığı konuşma

“(…) Arkadaşlar, (...) ikinci dinamik, Kürt dinamiğidir. Kürtlerin eşitlik, özgürlük, [bu] milli hak isteğidir. Türke ne tanınıyor, (...) ona da tanınması talebidir.

1990’Ların başında bir kurtuluş savaşı verildi (...) emperyalistlerin bu ülkeye girdiği şartlarda; Türkün Kürdün birbirine muhtaç olduğu, birbirine sarılmak zorunda olduğu, birleşmek ve omuz omuza vermek zorunda olduğu koşullarda, Amasya Protokolü’ne yazıldı: “Vatan Türklerin ve Kürtlerin yaşadığı topraklardır” diye. Erzurum ve Sivas Kongreleri beyannamelerinde, tüzüklerinde Kürtlerin içtimai, ırki, coğrafi hakları kabul edildi (...) savaş bitti, silahlar duvarlara asıldı, ondan sonra bir resmî ideoloji geldi (...) mücadele için, bu Urfa’nın, Diyarbakır’ın Malatya’nın adamına sanki ihtiyaç kalmamıştı (...). O resmî ideolojide Kürtlere yer yoktu. Kürt yoktu. Artık yalnız Türk vardı (...)

“(...) bu ülkeyi, (...) gönüllü birliğin olduğu, ulusların kendi geleceklerini özgür olarak tayin ettikleri, isterse özgür olarak birleştikleri bir kardeşlik, bir kültür, bir emekçi vatani haline getirebilirler (...). Yaşasın Türklerin ve Kürtlerin kardeşliği, Yaşasın Türk halkı, Kürt halkı.”

“(...) Çöküntü, rejimin en zalim, en çaresiz olduğu yerden başladı. Düzen [siyasi] partileri Fırat nehrinin doğusunda bittiler (...). Kürt halkının yaşadığı topraklarda [onlara] rastlanmıyor (...)

Düzen partileri Kürt illerinde niçin silindi? Çünkü bunlar milliyetçidir (...). Türk milliyetçiliği, Kürt sorununun çözüleceği topraklarda iflas etti. Türk milliyetçiliği kendi sınırını çizmiştir. Anadolu’yu Fırat’ın doğusu ve batısı diye ikiye bölmüştür. Türk milliyetçiliğiyle birlikte onun düzeni de Fırat’ta boğulmaktadır, İşte buna rejimin iflası denir.

(...) Devlet, dağdan sonra köyleri ve şehirleri de kaybetti. Bu nedenle çareyi doğrudan kitleleri yıldırma buluyor. Böylece devlet terörü Doğu’dan başlayarak Türkiye’ye yeni bir rejim getirmek istiyor (...)

Devlet Kürdü vurmak için beslediği korucunun, özel timin (...) maaşını halktan aldığı vergilerle ödüyor. Kürde atılan merminin, sınır ötesi harekâtlarda kullanılan benzinin (..) kısacası [bu] özel savaşın gideri halkın sırtına yıkılıyor (...). Enflasyona, (...) yoksulluğa son vermek için, Kürt sorununa kardeşçe bir çözüm bulmak şarttır. Kürt sorunu aynı zamanda Türk sorunudur (...). Kürt halkıyla kardeşçe, özgürce, gönül gönüle, barış ve huzur içinde yaşamak, Türkiye halkının (...) ihtiyacıdır (...). Türk ve Kürt halkları iki candır. Cehennemde [halen] tek bir Kürt kalsa, bir tek Türk’ün cennete

gitmeye hakkı yoktur. Sosyalist Parti, son Kürt cehennemden kurtuluncaya kadar mücadeleye kararlıdır.

Sosyalist Parti Fırat'ın iki yakasında da var (...). Sosyalist Parti Türk-Kürt kardeşliğinin partisidir (...). Sosyalist Parti'nin Kürt sorunundaki kararlılığı sınanmıştır, mücadeleler içinde sınanmıştır, devletin Kürt halkı üzerindeki baskılarına göğüs gererken sınanmıştır (...) Kürt yoksul köylülerinin mücadelesiyle kader birliğinde denenmiştir (...) Kürt şehir ve kasabalarında binlerce insanı toplayıp korku duvarlarını yıkarken, Türkiye'nin dört bir yanında emekçi halka Kürt sorununu anlatırken denenmiştir (...). Partimiz bu bilinci [kazanmayı] yerleştiriyor. Çözümü halkların kader birliğinde ve mücadelesinde görüyor. Sosyalist Parti'nin Kürt sorununu çözmek için, cesareti var, (...) [yürütecek] mücadelesi var, programı var.

Kürt milleti, kendi kaderini tayin etme hakkına kayıtsız şartsız sahiptir. Eğer, isterse ayrı bir devlet kurabilir. Emekçilerin çıkarı, demokratik bir halk devrimiyle, tam hak eşitliği ve özgürlük temelinde, gönüllü birliği gerçekleştirmededir. Ayrılma hakkı, gönüllü birliğin her zaman vazgeçilmez koşuludur.

Birlikte veya ayrı yaşamak milletlerin özgür iradelerine bağlıdır. Bu özgür iradenin ortaya konabilmesi için, Kürt illerinde referandum yapılmalıdır. Referandumda, ayrılmayı savunanlar da özgürce propaganda yapabilmelidir.

Bugünkü tarihsel koşullarda, iki milletin emekçilerin yararına olan çözüm, iki federe devletin eşit olarak katıldığı, demokratik, federal bir cumhuriyettir. Bu federasyonda iktidar, köylerden ve mahallelerden başlayarak, ilçelerde, illerde, federe ve federal düzeyde demokratik seçimlerle belirlenen halk meclisleri aracılığıyla kullanılır.

İlçe ve il yönetimleriyle, federe hükümetler ve federal hükümet, bu meclislerin yürütme organlarıdır, meclislere karşı sorumludurlar.

Federal Halk Meclisi iki meclisten oluşur, temsilciler meclisi ve milletler meclisi.

Temsilciler Meclisi, belli sayıda yurttaş bir milletvekili olmak üzere bütün yurt çapında yapılan seçimlerle belirlenir.

Milletler Meclisi, her federe devletten eşit sayıda seçilmiş üyenin katılımıyla oluşur.

Yasalar her iki mecliste çoğunluk kararıyla kabul edilir.

Meclislerden birinin reddettiği yasa yürürlüğe girmez.

Çalışma yasası, ceza [yasası], medeni yasa, yargı usulü yasaları bütün ülkede yürürlüktedir, federal organlarca kabul edilir.

Her federe devlette azınlıkların çoğunlukta olduğu ilçe ve illerde halk isterse bölgesel özerklik uygulanır.

Federal Anayasa, iki milletin ortak anayasasıdır. Her iki milletin ayrı ayrı çoğunluğu tarafından referandumla kabul edilerek yürürlüğe girer. Federe devletlerin ayrıca kendi anayasaları vardır. Federal Anayasa, federe cumhuriyetler tarafından benimsendiği ölçüde giderek artan unsurları kapsar.

Federal Cumhuriyetin bayrağı ve marşı, Türklerin ve Kürtlerin ortak bayrakları ve marşlarıdır. Ayrıca her federe devletin kendi bayrağı ve marşı vardır. Federasyonun ismi tek bir millete dayandırılmaz.

Yurt savunması, savaş ve barış sorunları, uluslararası ilişkilerde temsil anlaşmaları yapmak, federal organların yetkisindedir.

[Bununla birlikte] Her federe devlet, yabancı devletlerle ticari ve kültürel alanlarda doğrudan ilişkiler kurabilir, konsolosluklar açabilir.

Her yönetim kademesinde iktidar bütünüyle halk meclislerinde ve bu meclislere karşı sorumlu olan yerel yönetimlerdedir. Bu yönetim sistemi dışında merkezi idarenin atadığı valilikler, kaymakamlıklar, emniyet ve jandarma örgütü kaldırılır. Bu demokratik yönetim sistemi, aynı zamanda milli eşitlik ve özgürlüğü de güvence altına alır.

Yerel güvenlik örgütleri, yerel meclislere sorumlu olan yerel yönetimlerin emrindedir. Köy güvenlik örgütleri, köy gençlerinden oluşur ve köy kurullarının emrindedir.

Ulusal ve toplumsal gelişme yanında kardeşliğin de önünde engel oluşturan toprak ağalığı, aşiret reisliği ve her türlü Ortaçağ ilişkisi, köylülerin seferber edilmesine dayanan ve köylü komitelerinin önderlik ettiği bir toprak reformuyla kaldırılır.

Federal Cumhuriyet, piyasa ekonomisinin derinleştirdiği bölgeler arası eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için, ekonomik bakımdan geri bölgelerin yatırım paylarını artırır. Böylece birliğin ekonomik temelini geliştirir ve pekiştirir.

Ekonomide tek bir federal istatistik sistemi uygulanır.

Her milletin, milli ve dini azınlıkların dillerini ve kültürlerini geliştirme, siyasal çalışma ve örgütlenme hakları ve özgürlükleri güvence altındadır.

Resmi dil, Türkçe ve Kürtçedir. Her federe cumhuriyette kendi dili esastır. Federal organların kararları iki dilde yazılır. İlkokuldan üniversiteye kadar ve bütün kültür kurumlarında, her iki dilden eğitim, araştırma, basın, yayın, radyo-televizyon vb. iletişim olanakları gerçekleştirilir.

Kürt milletinin demokratik kültürü, bugüne kadar uygulanan baskılara son verilmesi sayesinde özgürce serpilme olanaklarına kavuşur. İktidar organları, diğer ülkelerde bulunan Türkler ve Kürtlerle demokratik kültür alışverişinin özgürce gelişmesi ve bütün dünya halklarıyla ortak enternasyonal bir kültürün renkli ve çoğulcu bir ortamda boy atması için çalışır.

Bütün, iktidar organları, [bir yandan] toplum hayatında ve milletler arasında sorunları zor kullanarak çözen ve şiddeti kutsayan eski kültürün bütün temelleriyle tasfiyesi ve [diğer yandan] halk içinde barışçı, insana saygılı ve şiddeti hor gören, enternasyonalist bir emekçi kültürünün yayılması için çalışır.

Yaşadığımız toprağın tarihini Malazgirt Savaşı'yla başlatan bağınaz milliyetçi kültüre ve her türden milliyetçiliğe karşı, ülkemizin tarihsel derinliklerinden bu yana çeşitli kavimlerin katkılarıyla zenginleşmiş kültür kaynaklarımızı arayan, koruyan, bu kaynaklardan beslenen demokratik insan sever, evrensel ve enternasyonalist bir kültür geliştirilir. Ülkemizin evrensel kültür zenginliğini yansıtan yer isimlerinin değiştirilmesine son verilir, her yer bilinen ve yerleşmiş ismiyle anılır. ”

Sosyalist Parti'nin parti meclisi toplantısı açılış konuşmasında (24-25 Ağustos 1991)

“Sosyalist Parti, Kürt v e Türk halkları arasındaki tek köprü (...). Bu düzen Kürt meselesinde iflas etmiştir ve buradan çatır çatır çöküyor (...). Biricik çözüm nedir? (...) Bu mesele Kürt halkının iradesine saygı gösterilerek çözülür (...). (...) esas çözücü Kürt halkıdır. (...) Kürtlere ‘ne istiyorsunuz’ diye soracağız. (...) yok, ayrılmak isterlerse iradelerine saygı duyacağız. Bir referandum yapacağız. Kürt halkına soracağız (...), Hakkâri’den başlayıp Antep’e kadar herkese soracağız: ‘Bu topraklarda ayrı bir devlet kurmak istiyor musunuz? Evet mi hayır mı?’ Sosyalist Parti birleşmeden yana (...).

Ayrılığa zorlayan nedir? Zulümdür. Türk Devletinin Kürt halkı üzerindeki zulmüdür. Bu zulmü yıkacağımıza göre zaten zulmü yıkmak da Kürt halkının iradesini kabul etmektir, birliği savunacağız. Sosyalist Parti, iki halkın bir federasyonda birliğini, ortak iktidarını savunacak (...). Sosyalist Parti, Kürt ve Türk halkları arasındaki son köprüdür (...). Kürt ile kader birliği yapmış; Türk Devletine tavrı koymuş ve bu tavrını sürdürecektir olan Sosyalist Parti'den başka ikinci bir parti yoktur.”

Bir televizyon programında 11 Ekim 1991 tarihinde yapılan konuşmada

“(…) Şimdi bu iç güvenlik [dedikleri meselenin] adını koyalım. Kürt meselesidir bu, iç güvenlik sorunu diye koydunuz mu adını (...), jandarma ile çözersiniz. Kürt meselesi diye koydunuz mu demokrasi ve özgürlükle çözersiniz. Şimdi Fırat'ı bu rejim sınır haline getirmiştir. (...) İktisadi sınırdır (...). İkincisi siyasi sınır yapmışlardır Fırat'ı (...) ve sonunda ideolojik sınır (...). Türk milliyetçiliği Fırat'ta boğuldu, geçemez öte tarafa (...) çünkü bu topraklarda milliyetçilik olmaz (...). Bu bir Türk sorundur, aynı zamanda Kürt sorunu (...). (...) kardeşçe çözüm Sosyalist Parti'dedir. Bu [diğer] beş parti de milliyetçi oldukları için (...) bölücü duruma gelmişlerdir. Kardeşçe bir çözüm, bir federasyon öneriyoruz biz. Kürt milletine kendi kaderini tayin hakkı tanınmalıdır. İşte birliğin koşulları o zaman olur (...). Zorla birlik olmaz. (...) Sizin çözümlerinizi iflas etmiştir. Göreceğiz, Sosyalist Parti'nin çözümü gelecektir.”

12. Başvuran, bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur.

13. Yargıtay, 11 Nisan 1996 tarihinde, 27 Ekim 1995 tarihli 4126 sayılı Kanun ile 1991 Kanunu'nda yapılan değişiklikler gerekçesiyle, 6 Ocak 1995 tarihli kararı bozmuştur.

14. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi, başvuranın davasını yeniden incelemiş ve 15 Ekim 1996 tarihli kararla, başvuranı, bir yıl, iki ay hapis cezasına ve 116.666,666 TRL ağır para cezasına mahkûm etmiştir.

15. Başvuran, bu karara karşı da temyiz başvurusunda bulunmuştur.

16. Yargıtay, 8 Temmuz 1998 tarihinde, Devlet Güvenlik Mahkemesinin bu kararını onamıştır.

17. Başvuran, 28 Eylül 1998 tarihinde tutuklanmıştır.

18. Yargıtay nezdinde görevli Cumhuriyet Başsavcısı, İP'nin yönetimine gönderdiği 2 Kasım 1998 tarihli yazıyla, Perinçek'in İP'den kesin olarak

ihraç edilmesini talep etmiştir. Başsavcı, talebinin sonucu hakkında kendisine bilgi verilmesi gerektiğini, aksi takdirde, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 101. maddesi uyarınca İP'nin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılmasını talep edeceğini belirtmiştir.

19. İP Başkan Yardımcısı Yalçın, 16 Kasım 1998 tarihinde, Başsavcı'ya, talebiyle ilgili görüşlerini bildirmiştir.

20. Başsavcı, 2 Kasım tarihli yazısında belirttiği şekilde talebini yinelemiştir. Başvuran, belirtilmeyen bir tarihte, İP'den ihraç edilmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK KURALLARI VE UYGULAMASI

21. Olayların meydana geldiği tarihte ilgili iç hukuk kuralları ve uygulaması, *İbrahim Aksoy/Türkiye* (no. 28635/95, 30171/96 ve 34535/97, §§ 41-42, 10 Ekim 2000), *Özel/Türkiye* (no. 42739/98, §§ 20-21, 7 Kasım 2002) ve *Gençel/Türkiye* (no. 53431/99, §§ 11-12, 23 Ekim 2003) kararlarında açıklanmaktadır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. SÖZLEŞME'NİN 10. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

22. Başvuran, hakkında verilen mahkûmiyet kararının, düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü haklarını ihlal ettiğini iddia etmektedir. Başvuran bu bağlamda Sözleşme'nin 9, 10 ve 11. maddelerini ileri sürmektedir. Mahkeme bu şikâyetlerin sadece Sözleşme'nin 10. maddesi açısından incelenmesi gerektiği kanaatindedir, bu maddenin somut olayla ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. (...)”

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi (...) için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.”

23. Mahkeme, ihtilaf konusu mahkûmiyet kararının, Sözleşme’nin 10. maddesinin 1. fıkrasıyla korunan, başvuranın ifade özgürlüğü hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiği hususunun taraflar arasında tartışma konusu olmadığını kaydetmektedir. Bu müdahalenin, Sözleşme’nin 10. maddesinin 2. fıkrası anlamında kanunla öngörüldüğüne ve meşru bir amaç, yani toprak bütünlüğünün korunması amacını taşıdığına da itiraz edilmemektedir (bk. *Yağmurdereli/Türkiye*, no. 29590/96, § 40, 4 Haziran 2002). Mahkeme bu değerlendirmeye katılmaktadır. Bu durumda, ihtilaf konusu, müdahalenin “demokratik bir toplumda gerekli” olup olmadığı hususuyla ilgilidir.

24. Hükümet, olayların meydana geldiği dönemde, Türkiye’nin doğusunda ayrılıkçı bir terör krizi yaşandığını ve başvuranın mahkûmiyetinin bu siyasi bağlamda gerekçelendirildiğini hatırlatmaktadır.

25. Mahkeme, somut olaydakine benzer sorunları içeren davaları daha önce incelemiş ve Sözleşme’nin 10. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir (özellikle bk. *Ceylan/Türkiye* [BD], no. 23556/94, § 38, AİHM 1999-IV, *Öztürk/Türkiye* [BD], no. 22479/93, § 74, AİHM 1999-VI ve yukarıda anılan *İbrahim Aksoy/Türkiye*, §§ 80, *Karkın/Türkiye*, no. 43928/98, § 39, 23 Eylül 2003 ve *Kızılyaprak/Türkiye*, no. 27528/95, § 43, 2 Ekim 2003).

26. Mahkeme, mevcut davayı içtihatları ışığında incelemiş ve Hükümetin, mevcut davada farklı bir sonuca ulaşılmasına yol açacak herhangi bir olgu veya iddia ileri sürmediği kanaatine varmıştır. Mahkeme, siyasi söylemlerde kullanılan ifadeleri özel bir dikkatle ve dile getirildikleri bağlamda

incelemiştir. Bu bağlamda Mahkeme, incelemesine sunulan davayı çevreleyen koşulları, özellikle terörle mücadeleye bağlı zorlukları dikkate almıştır (bk. yukarıda anılan *İbrahim Aksoy*, § 60 ve *Incal/Türkiye*, 9 Haziran 1998 tarihli karar, *Kararlar Derlemesi* 1998-IV, s. 1568, § 58).

27. İhtilaf konusu konuşmalar, esasen demokratik kurallara riayet edilerek Türkler ve Kürtlerin eşit şekilde ve gönüllülük temelinde temsil edildiği federal bir sistem kurulmasını amaçlayan siyasi bir projeye dayandırılmıştır.

28. Mahkeme, Devlet Güvenlik Mahkemesinin, ihtilaf konusu konuşmaların, Türk Devleti'nin toprak bütünlüğünü bozmaya yönelik ifadeler içerdiği kanaatine vardığını tespit etmektedir.

29. Mahkeme, başvuranın ifade özgürlüğü hakkına yönelik müdahaleyi haklı göstermek için kendiliğinden yeterli olarak kabul edilemeyecek olan ulusal mahkemelerin kararlarında yer alan gerekçeleri incelemiştir (bk. *bu davaya uygulanabildiği ölçüde (mutatis mutandis)*, *Sürek/Türkiye* (no. 4) [BD], no. 24762/94, § 58, 8 Temmuz 1999, ve yukarıda anılan *Sosyalist Parti ve diğerleri/Türkiye* kararı). Mahkeme, başvuranın Türk siyasi hayatında aktör olarak görevi kapsamında siyasetçi olarak kendi görüşlerini ifade ettiğini, şiddet kullanımına, silahlı direnişe veya ayaklanmaya teşvik etmediğini ve Mahkeme nazarında göz önünde bulundurulması gereken başlıca unsur olan nefret söyleminin söz konusu olmadığını gözlemlemektedir (*aksi yönde bir karar için (a contrario)* bk. *Sürek/Türkiye* (no. 1) [BD], no. 26682/95, § 62, AİHM 1999 IV, ve *Gerger/Türkiye* [BD], no. 24919/94, § 50, 8 Temmuz 1999).

30. Öte yandan, Mahkeme, Yargıtay'ın başvuran hakkındaki mahkûmiyet kararını 8 Temmuz 1998 tarihinde onaması sırasında, 25 Mayıs 1998 tarihinde hükmedilen, *Sosyalist Parti ve diğerleri/Türkiye* davasında Mahkemenin verdiği kararın metnine sahip olduğunu (yukarıda 8. paragraf) ve bunun dikkate alınmasının gerekli olmadığı kanısına vardığını kaydetmektedir. Olay ve olguların meydana geldiği dönemde gözden geçirme

prosedürünün mevcut olmaması nedeniyle, başvuran 1998 yılının Eylül ayında ceza infaz kurumuna konulmuştur.

31. Son olarak Mahkeme, verilen cezaların niteliği ve ağırlığının da, müdahalenin orantılılığına ilişkin bir değerlendirme söz konusu olduğunda, dikkate alınması gereken unsurlar olduğunu belirtmektedir.

32. Mevcut davada, başvuran hakkındaki mahkûmiyet kararının, hedeflenen amaçlarla orantısız olduğu ve dolayısıyla, “demokratik bir toplumda gerekli” olmadığı ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, Sözleşme’nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

II. SÖZLEŞMENİN 6. MADDESİNİN 1. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

33. Başvuran, kendisini yargılayan ve mahkûm eden Devlet Güvenlik Mahkemesinin, kendi bünyesinde askeri bir hâkimin bulunması nedeniyle, ilgili açısından adil bir yargılamayı güvence altına alabilecek “bağımsız ve tarafsız bir mahkeme” teşkil etmediğini iddia etmektedir. Başvuran, bu bağlamda Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiği kanısındadır. Söz konusu maddenin ilgili kısımları aşağıdaki gibidir:

“1. Herkes davasının, (...) cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, (...) bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık ve hakkaniyete uygun olarak (...) görülmesini isteme hakkına sahiptir. (...)

34. Hükümet, bir ihlalin varlığını kabul etmemektedir.

35. Mahkeme, mevcut davadaki sorunlara benzer sorunları ileri süren davaları birçok defa ele almış ve Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğini tespit etmiştir (bk. yukarıda anılan *Özel* kararı, §§ 33-34, ve *Özdemir/Türkiye*, no. 59659/00, §§ 35-36, 6 Şubat 2003).

36. Mahkeme, mevcut davayı incelemiştir ve Hükümetin mevcut davada farklı bir sonuca götürebilecek herhangi bir olgu ya da iddia sunmadığı kanaatine varmaktadır. Mahkeme, Devlet Güvenlik Mahkemesi huzurunda

“ulusal güvenliğe” ilişkin suçlardan sorumlu tutulan başvuranın askeri mahkeme bünyesinde bulunan bir muvazzaf subayının da aralarında yer aldığı hâkimlerin huzuruna çıkarılmaktan çok korkmasının anlaşılabilir olduğunu tespit etmektedir. Bu sebeple, başvuran, Devlet Güvenlik Mahkemesinin davasının niteliğiyle ilgili olmayan değerlendirmelerle haksız bir şekilde yönlendirilmesinden haklı olarak korkabilirdi. Dolayısıyla, bu mahkemenin bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin olarak başvuran tarafından duyulan şüphelerin objektif olarak haklı gösterildiği kanısına varılabilmektedir (*Incal/Türkiye*, 9 Haziran 1998 tarihli karar, *Derleme* 1998 IV, s. 1573, § 72 son cümlesi (*in fine*)).

37. Mahkeme, Devlet Güvenlik Mahkemesinin başvuranı yargıladığı ve mahkûm ettiği sırada bağımsız ve tarafsız bir mahkeme olmadığı sonucuna varmaktadır. Dolayısıyla, Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrası ihlal edilmiştir.

III. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

38. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme, bu Sözleşme ve Protokolleri’nin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

39. Başvuran, mesleki gelir kaybı nedeniyle 100.000 avro olarak hesapladığı bir maddi zarara maruz kaldığını iddia etmektedir.

40. Başvuran ayrıca, 250.000 avro olarak hesapladığı bir manevi zararın tazmin edilmesini talep etmektedir.

41. Hükümet, bu talepleri kabul etmemektedir.

42. İddia edilen gelir kaybına ilişkin olarak, Mahkeme, sunulan delillerin başvuran açısından Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlalinin doğan kazanç kaybının kesin olarak belirtilmesine imkân vermediği kanaatine varmaktadır (aynı anlamda bk. *Karakoç ve diğerleri/Türkiye*, no. 27692/95, 28138/95 ve 28498/95, § 69, 15 Ekim 2002). Dolayısıyla Mahkeme, bu talebi reddetmektedir.

Buna karşın, Mahkeme, başvuran hakkında verilen para cezasının Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlalinin doğrudan bir sonucu olduğunu tespit etmektedir. Bu nedenle, başvuran tarafından ödenen meblağların tamamen geri ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir. Mahkeme, başvuranın maruz kaldığı para cezası bağlamında 116.666.666 TRL (ödeme tarihinde 371 Amerikan doları) ödediğini tespit etmektedir. Mahkeme, hakkaniyete uygun olarak, elinde bulunan bilgilerin tamamına, özellikle bu meblağın ödendiği tarihte yürürlükte olan döviz paritelerine dayanarak, başvurana 290 avro ödenmesine karar vermektedir.

43. Mahkeme, manevi zarara ilişkin olarak, ilgilinin davanın koşullarından dolayı önemli bir sıkıntı yaşadığının kabul edilebileceği kanısına varmaktadır. Bu bağlamda Mahkeme, başvuranın aynı ifadelerine dayanılarak Sözleşme'nin ihlal edildiği sonucuna varılan, *Sosyalist Parti ve diğerleri/Türkiye* davasında Mahkemenin verdiği karardan sonra bile, sekiz ay boyunca gerçekte ceza infaz kurumunda kaldığını saptamaktadır (yukarıda 30. paragraf). Mahkeme, hakkaniyete uygun olarak, Sözleşme'nin 41. maddesinin gerektirdiği üzere, manevi zararın tazmin edilmesi bağlamında başvurana 15.000 avro ödenmesine karar vermektedir.

44. Mahkeme, bir başvuranın mahkûm edilmesine Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası anlamında bağımsız ve tarafsız olmayan bir mahkeme tarafından karar verildiği sonucuna vardığında, ilke olarak, en uygun telafinin, başvuranın bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından zamanında yeniden yargılanması olacağı kanaatine varmaktadır (yukarıda anılan *Gençel* kararı, § 27).

B. Masraf ve Giderler

45. Başvuran aynı zamanda, tam miktarı rakamla belirtmeksizin, ulusal mahkemeler ve Mahkeme huzurunda yapılan masraf ve giderler için bir miktar talep etmektedir. Başvuran, herhangi bir kanıtlayıcı belge sunmamaktadır.

46. Hükümet, herhangi bir görüş belirtmemektedir.

47. Mahkeme, kanıtlayıcı bir belgenin bulunmamasına rağmen, başvuranın bazı masraf ve giderleri ödemek zorunda kaldığını kabul etmektedir. Mahkeme, elinde bulunan unsurları ve bu konuya ilişkin içtihadını göz önünde bulundurarak, bütün masraflar için 1.500 avro ödenmesinin makul olduğu kanaatine varmakta ve başvurana bu meblağın ödenmesine karar vermektedir.

C. Gecikme Faizi

48. Mahkeme, gecikme faizi olarak, bu miktarlara, Avrupa Merkez Bankasının marjinal kredi faizlerine uyguladığı faiz oranına üç puan eklenerek elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğu sonucuna varmaktadır.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine;
2. Devlet Güvenlik Mahkemesinin bağımsız ve tarafsız olmaması sebebiyle, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiğine;
3. a) Davalı Devletin başvurana, işbu kararın Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kesinleşeceği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde geçerli

olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere, aşağıdaki meblağları ödemekle yükümlü olduğuna:

- i. Maddi tazminat olarak 290 avro (iki yüz doksan avro);
- ii. Manevi tazminat olarak 15.000 avro (on beş bin avro);
- iii. Masraf ve giderler için 1.500 avro (bin beş yüz avro);
- iv. Ödenmesi gereken her türlü vergi tutarı hariç olmak üzere;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme tarihine kadar, bu meblağlara Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli olan marjinal kredi faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz uygulanmasına;

4. Adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine *karar vermiştir*.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları gereğince, 21 Haziran 2005 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

S. DOLLÉ

Yazı İşleri Müdürü

J.-P. COSTA

Başkan